

A Reflection on the Root Barriers to Employment of University Graduates: Toward Effective Educational Leadership and Policymaking

Hoda Najafpour *

Corresponding Author, Phd in science and technology policy management, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Mazandaran University, Iran.
E-mail: h.najafpour1991@gmail.com

Ehsan Parvin

PhD in Higher Education Managment, Department of Management and Education Planning, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: Ehsan_parvin@yahoo.com

Bijan Rezaee

Associate Professor, Department of Management and Entrepreneurship, Faculty of Economics and Entrepreneurship, Razi University, Kermanshah, Iran. E-mail: b.rezaee@razi.ac.ir

ABSTRACT

This study reflects on the pivotal barriers of the university graduates' employment for effective educational leadership and policymaking. For this purpose, a qualitative approach and descriptive phenomenology method were utilized. The sixteen participants were academic and research experts with backgrounds in related research fields, selected through purposive snowball sampling to reach theoretical saturation in the findings. Data collection was carried out through semi-structured interviews, and the obtained data were analyzed using the Graneheim and Lundman's (2004) inductive approach of content analysis. The findings indicated that the fundamental issues of higher education graduates' employment in Iran are rooted in the misalignment of university programs and curricula with the actual needs and skills of various industry, society, and labor market sectors, the mismatch between the supply and demand levels of graduates with the country's needs, the non-knowledge-based nature of the economy, industries, and market of the country, the prevalence of credentialism (degree as a sign of prestige) culture in education and employment, and the lack of appropriate entrepreneurship culture and training among university graduates. The study encapsulates three basic concepts: First, one of the main reasons for the unemployment of university graduates in Iran is the gap between academic education and the skills required by the labor market. Second, effective interaction with the labor market is considered the missing link in the management of Iran's academic system. Third, the academic education process in Iran emphasizes scientific theories rather than the integration of theory and practice and skill-based training.

Keywords: Graduate employment, Labor market, Barriers, Iranian, academic system

Cite this Article: Najafpour, H., Parvin, E., & Rezaee, B. (2026). A Reflection on the Root Barriers to Employment of University Graduates: Toward Effective Educational Leadership and Policymaking. *Educational Leadership Research*, 10(38), 231-264. <https://doi.org/10.22054/jrlat.2025.84107.1825>

© 2016 by Allameh Tabataba'i University Press
Publisher: Allameh Tabataba'i University Press

Extended Abstract

Introduction

University graduate unemployment in Iran has emerged as a critical challenge. Although higher education offers in-depth theoretical training, many graduates are inadequately prepared for the evolving demands of the modern labor market. Rapid industrial changes and the rise of knowledge-based sectors have accentuated the gap between academic instruction and practical job skills. This study investigates the root barriers undermining the effective employment of university graduates, aiming to provide educational leaders and policymakers with insights to reform curricula and foster better alignment between academic offerings and industry needs.

Research Questions

This study is guided by a central question: How does the misalignment between university curricula and the evolving demands of the labor market contribute to graduate unemployment in Iran?

Literature Review

Recent economic and social transformations have increasingly underscored the necessity of revising the objectives of higher education. Rahimi (1401) contends that strengthening the link between educational systems and the labor market's economic needs is essential for achieving broad societal goals and reducing graduate unemployment. In parallel, Hadi Zadeh et al. (1399) emphasize the importance of competence-based curricula, arguing that flexibility, rapid adaptation to technological advancements, pre-employment assessments of professional competency, creativity training, and the promotion of entrepreneurial spirit are fundamental for developing employability skills. Furthermore, Rezavi et al. (1398) report that limited prospects for employment after graduation lead to dissatisfaction, a sense of futility, and ultimately brain drain, which underscores the potential benefits of enhancing graduates' employment optimism. Additionally, Darvishan et al. (1398) propose a model of employability skills organized around three categories—hard, soft, and cognitive—and, based on interviews with recruitment officers and market entrepreneurs, advocate for integrating these skills into university curricula, calling on the Ministry of Science, Research, and Technology (MSTRT) to

prioritize this alignment during curriculum reform. Moreover, Ho et al. (2022), through a case study in Ho Chi Minh City, Vietnam, identify key determinants of graduates' unemployment, including inadequacies in professional competencies, misalignment between available job opportunities and career orientations, deficits in technical skills, and unfavorable labor market conditions. Herbert et al. (2020) further examine the employment outlook and job readiness of graduates amid growing global challenges, highlighting that the development of a work-ready culture and enhanced professional preparedness are crucial for facilitating a smoother transition from education to employment. Finally, the research of Dubey and Tiwari (2020) and Thirunavukarasu et al. (2020) point to a significant gap between university curricula and the practical skills demanded by the labor market as the primary contribution to graduates' unemployment. However, these studies make a compelling case for a comprehensive overhaul of the higher education system in order to effectively align it with contemporary economic, technological, and market challenges.

Methodology

A qualitative approach was adopted to explore the nuanced experiences and insights of experts in higher education and employment research. Data were gathered through semi-structured interviews with 16 academic and research specialists. Participants were selected using purposive snowball sampling. The interviews provided us an in-depth examination of the various dimensions of the educational system's failure to meet practical labor market requirements. We used the Graneheim and Lundman's (2004) inductive approach to content analysis during data analysis procedure. This method facilitated the emergence of key themes that highlight the gap between academic preparation and market demands.

Results

The findings revealed several interrelated themes, each contributing to the overarching problem of graduates' unemployment. First, there is a clear curricular mismatch: university programs are predominantly theoretical, neglecting the practical skills essential for success in industry. Second, the study found evidence of ineffective market integration. The weak interaction between academia and the labor market has led to outdated educational practices and a failure to

incorporate real-time industry insights into academic programming. Lastly, the research sheds light on a pervasive culture of credentialism (degree as a sign of prestige) where the emphasis on acquiring formal degrees overshadows the development of practical, hands-on skills. Additionally, the deficiency in entrepreneurship education further limits graduates' abilities to innovate and pursue self-employment opportunities.

Discussion

These results underscore systemic challenges within Iran's higher education framework. The dominant focus on theoretical knowledge, with minimal exposure to practical applications, leaves graduates ill-prepared for the rapidly changing work environment. The lack of substantial collaboration between universities and industry results in programs that inadequately reflect current market realities. Moreover, the cultural inclination towards valuing academic credentials over tangible skills exacerbates the skill gap, undermining graduates' competitiveness in the labor market. Addressing these issues requires a comprehensive overhaul of educational strategies, including curriculum reform that integrates practical training and the establishment of robust university-industry partnerships. Fostering a culture that encourages entrepreneurial thinking is also essential to stimulate innovation and create alternative pathways for employment.

Conclusion

The study highlights that the primary driver of graduates' unemployment in Iran is the significant misalignment between academic curricula and the practical needs of the labor market. Resolving this gap is based on goal-oriented policy reforms and educational initiatives that blend theoretical knowledge with hands-on skill training, enhance industry collaboration, and cultivate an entrepreneurial mindset among students.

تأملی بر بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی به‌منظور رهبری و سیاست‌گذاری مطلوب آموزشی

نویسنده مسئول، پژوهشگر پسادکتری کارآفرینی، گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و حسابداری، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه:

h.najafpour1991@gmail.com

هدا نجف‌پور *

دکتری مدیریت آموزش عالی، گروه مدیریت و برنامه‌ریزی آموزشی، دانشگاه علامه

طباطبائی، تهران، ایران. رایانامه: Ehsan_parvin@yahoo.com

احسان پروین

دانشیار گروه مدیریت و کارآفرینی، دانشکده اقتصاد و کارآفرینی، دانشگاه رازی، کرمانشاه، ایران. رایانامه: b.rezaee@razi.ac.ir

بیژن رضایی

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تأملی بر بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی منظور رهبری و سیاست‌گذاری مطلوب آموزشی انجام شد. برای این منظور از رویکرد کیفی و روش پدیدارشناسی توصیفی استفاده شد. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی و پژوهشگاهی با سابق انجام پژوهش‌های مرتبط به موضوع پژوهش بودند که با استفاده از روش هدفمند از نوع گلوله‌برفی و با در نظر گرفتن اشباع نظری در یافته‌ها تعداد ۱۶ نفر انتخاب شدند. برای جمع‌آوری داده‌ها، پژوهشگران از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده کردند و برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها، از روش تحلیل محتوا با تکیه بر تکنیک استقرایی مبتنی بر الگوی گران‌هایم و لاندمن (۲۰۰۴) استفاده شد. یافته‌های به‌دست‌آمده، حاکی از آن بود که آسیب‌های ریشه‌ای اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش عالی ایران در گرو مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف، مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف، نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور، دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور، حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور و فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها است. پژوهش حاضر دربردارنده سه مفهوم اساسی بود: اول اینکه یکی از دلایل اصلی بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در ایران شکاف بین تحصیلات آکادمیک و مهارت‌های مورد نیاز بازار کار است. دوم اینکه تعامل مطلوب با بازار کار حلقه مفقوده مدیریت نظام دانشگاهی ایران محسوب می‌شود. ثالثاً، فرایند آموزش آکادمیک در ایران بیش از آنکه بر پیوند تنوری و عملی و آموزش مهارتی تأکید کند، مبتنی بر نظریه‌های علمی است.

کلیدواژه‌ها: اشتغال دانش‌آموختگان، بازار کار، موانع، نظام دانشگاهی

استناد به این مقاله: نجف‌پور، هدا، پروین، احسان، و رضایی، بیژن. (۱۴۰۵). تأملی بر بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی به‌منظور رهبری و سیاست‌گذاری مطلوب آموزشی. *پژوهش‌های رهبری آموزشی*، ۱۰ (۳۸)، ۲۳۱-۲۶۴.

<https://doi.org/10.22054/jrlat.2025.84107.1825>

مقدمه

نظام آموزش عالی از بزرگ‌ترین نظام‌های درون جامعه است که سرنوشت جامعه را در بلندمدت مشخص می‌کند (Smart & Umbach, 2007) مجموعه پژوهش‌های محققان نشان می‌دهد که توسعه جوامع رابطه بسیار زیادی با نظام آموزش عالی آن‌ها دارد (Ashwin, 2014). از این رو آموزش عالی به عنوان اصلی‌ترین نهاد توسعه‌دهنده منابع انسانی تخصصی، در مسیر دستیابی به توسعه پایدار مبتنی بر ملاحظات جهانی شدن نقش حساسی را بر عهده دارد (Barnett, 2015). سهم بالقوه دانشگاه‌ها در رشد رفاه و توسعه اقتصادی مدت‌های زیادی است که مورد توجه پژوهشگران در سراسر دنیا قرار گرفته است. برای رسیدن به این مهم، مسئله اثربخشی، کارایی و نهایتاً بهره‌وری دانشگاه‌ها مطرح است. بر این اساس مفاهیمی چون دانشگاه کارآفرین در حوزه آموزش عالی مطرح گردید که زمینه‌ساز تجاری‌سازی ایده‌ها، رشد و توسعه اقتصادی است. در واقع آموزش عالی، عامل اصلی و زمینه‌ساز تحقق سیاست‌های توسعه کشور محسوب می‌شود و زمانی می‌تواند به وظایف، اهداف و کارکردهای خود جامعه عمل پیوندد که از کیفیت لازم برخوردار باشد (Swuste & Sillem, 2018). با توجه به نقش و جایگاه دانشگاه‌ها و حساسیت بالای مردم نسبت به عملکرد این نهاد، دانشگاه بایستی در هر دو بعد کمی و کیفی به صورت موزون و متعادل رشد کند (García-Villaverde et al., 2018). کیفیت در آموزش عالی را می‌توان در قالب تناسب هدف‌های نظام آموزش عالی یا واحد دانشگاهی با نیازهای فرد و جامعه، تناسب برنامه‌ها و کوشش‌های واحد دانشگاهی برای تحقق هدف‌ها و تطابق عملکرد نظام با استانداردها، مورد بررسی قرار داد (Miranda et al., 2017).

توجه به تغییرات چشمگیر و فزاینده در محیط‌های کسب و کار در چندین سال اخیر، تقاضای عرضه و ارائه برنامه‌های درسی و آموزشی متناسب با زندگی واقعی فراگیران و همسو با نیازهای بازار کار از جانب کارفرمایان، سیاست‌گذاران، و سایر کارشناسان نظام‌های آموزشی افزایش یافته است. همچنین با توجه به افزایش بی‌رویه تعداد دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی و به تبع آن افزایش تعداد پذیرفته‌شدگان ورود به دانشگاه‌ها زمینه‌سازی برای اشتغال دانش‌آموختگان و کاهش بیکاری یکی از مأموریت‌های اصلی دولت‌ها بوده است (Chan & Lin, 2015). اشتغال یا بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی متأثر از عوامل گوناگونی از قبیل وضعیت اقتصادی و شرایط بازار کار است. اصلی

ترین مانع دانش‌آموختگان در دستیابی شغل و ورود موفق به دنیای کار شکاف میان مهارت‌های آنان و مهارت‌های موردنیاز در بازار کار است (Suarta et al., 2017؛ محبوبی و شریف‌زاده، ۱۳۹۸؛ آقاپور و همکاران، ۱۴۰۱؛ Mok & Jiang, 2018). اقتصاد پیچیده کنونی نه تنها به دانش‌آموختگانی با صلاحیت‌های علمی بالا نیاز دارد، بلکه لازم است این دانش‌آموختگان را با شماری از قابلیت‌ها، مهارت‌ها و شایستگی‌های شغلی نیز مجهز نماید تا بتوانند شغلی مناسب در دنیای کار بیابند. (Suarta et al., 2017)، و اگر این دانش‌آموختگان خودشان را با مهارت‌های اشتغال‌پذیری تجهیز نمایند، قادر به پیدا کردن شغل مناسبی نخواهند بود (موحدی، ۱۳۹۶) که نشان از تأثیر آموزش عالی بر اشتغال است. این تأثیر مثبت زمانی خود را به شکل توسعه‌یافتگی جامعه نشان خواهد داد که بین نیازهای بازار کار و قابلیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاهی همپوشانی وجود داشته باشد، چنان‌که برخی از نویسندگان اظهار داشته‌اند، بین آموزش و حوزه اشتغال وابستگی متقابل وجود دارد (Toffle, 2014)، از این رو نوع تقاضا برای آموزش بیشتر با هدف کسب شایستگی احراز شغل صورت می‌گیرد. کمیسیون اشتغال و مهارت انگلستان، برای سال ۲۰۳۰ میلادی، ۱۳ روند پرنفوذ و تأثیرگذار در مشاغل و مهارت‌ها را ترسیم نموده و در توصیف بخش آموزش از جمله به افزایش تقاضا برای آموزش مبتنی بر کار تأکید می‌کند (Störmer, 2014).

چنانچه دانش‌آموختگان از مهارت‌های لازم برای اشتغال‌پذیری برخوردار نباشند، قادر به پیدا کردن شغل مناسبی نخواهند بود (موحدی، ۱۳۹۶)، لذا در جوامع در حال توسعه در مقایسه با جوامع توسعه‌یافته، بین نیازهای بازار کار و قابلیت‌های دانش‌آموختگان دانشگاهی همپوشانی کمتری وجود دارد (Toffle, 2014)، به‌طوری‌که آمارهای منتشرشده در ایران، حاکی از نرخ بالای بیکاری در بین دانش‌آموختگان دانشگاهی است و یکی از دلایل بروز این بحران، کم‌توجهی نظام آموزش عالی کشور به نیازهای جامعه و بازار کار است در این میان و در سال‌های اخیر، کشور ایران با مشکلات فراوانی در زمینه اشتغال مواجه بوده است؛ به‌نحوی که موضوع اشتغال و توانمندی‌های شغلی دانش‌آموختگان در زمره تهدیدهای امنیتی و در تقابل با توسعه ملی قرار گرفته است (زمانی و همکاران، ۱۴۰۱). با این حال کشورهایی توانسته‌اند بر این مشکل فائق آیند که تصویر روشنی از ظرفیت دانشگاه‌ها، میزان تقاضای بازار کار، جهت‌دهی به توانمندی‌هایی که برنامه‌های درسی برای به دست آوردن شغل به دانش‌آموختگان می‌دهند، وضعیت شغلی دانش‌آموختگان بعد از اتمام تحصیل و وضعیت

توانمندی کارکنان در محیط کار داشته‌اند و در راستای بهبود وضعیت شغلی و توانمندی های دانش‌آموختگان گام‌های مؤثری برداشته‌اند (Chan & Fang, 2018).

سیستم آموزش عالی در ایران عمدتاً مبتنی بر برنامه‌ریزی دولت‌گرا بوده که دغدغه اصلی‌اش، بحث نبود هماهنگی برون‌دادهای نظام آموزشی با نیازهای بازار کار است، در نتیجه پیامد این ناهماهنگی بیکاری جوانان و دانش‌آموختگان آموزش‌دیده است که باعث شده کارایی نظام آموزشی مورد تردید قرار بگیرد (زمانی و همکاران، ۱۴۰۱). این موضوع در خلال افزایش نرخ دانش‌آموختگان دانشگاهی بیکار در مقایسه با نرخ بیکاری در کل جامعه مشخص است. از سال ۱۳۸۴ سیر افزایش فزاینده پذیرش دانشجو هم‌زمان با افزایش تعداد مراکز آموزش عالی در کشور آغاز شد به گونه‌ای که در سال ۱۳۸۴ تعداد مراکز دانشگاهی و مؤسسات آموزشی وابسته به وزارت علوم ۱۳۰۰ مرکز بوده است که این تعداد در سال ۱۴۰۳ با افزایش بیشتر از دوبرابر به ۲۹۰۰ مرکز افزایش پیدا می‌کند (مرکز آمار ایران، ۱۴۰۳)؛ آسیب‌ها و تبعات ناشی از این تصمیمات عجولانه و ناگهانی در عرصه علم و آموزش کشور، امروزه و با گذشت چندین سال گریبان‌گیر جامعه شده است هرچند که در این خصوص سیاست‌های تعدیلی و کاهشی در کمیت تعداد این مراکز اجرایی شده است؛ اما کماکان آثار و آسیب‌ها ادامه دارد. گسترش کمی دانشگاه‌ها، کثرت و تنوع مؤسسات آموزشی، افزایش تعداد دانشجویان و وجود خیل عظیم دانش‌آموختگان بیکار از جمله چالش‌هایی هستند که نظام آموزش عالی ایران را با مشکلات عدیده‌ای مواجه ساخته است (خادمی کله‌لو و همکاران، ۱۴۰۱). اهمیت این موضوع تا آنجایی است که طی بیانیه کنفرانس جهانی یونسکو در سال ۱۹۹۸، به نظام‌های آموزش عالی جهان توصیه شده است تا راهکارهای مؤثری در مقابل آنچه انجام می‌دهند به اجرا گذارند (McDonald et al., 2020). پاسخگویی دانشگاه به‌ویژه به بازار کار در دانشگاه‌های معتبر دنیا عمر بیش از چند دهه ندارد که این مسئله در دانشگاه‌های ما مقوله‌ای جدید و کم‌سابقه است. در حقیقت آنچه باعث کاهش اشتغال فارغ‌التحصیلان می‌شود، شکاف بین مهارت‌های فارغ‌التحصیلان و انتظارات بازار کار است. کشور ایران نیز از این دست تحولات مستثنا نیست و بخشی از جمعیت در سن کار، بیکار و در نتیجه درگیر فرایند کاریابی هستند؛ بنابراین بررسی مسئله اشتغال دانش‌آموختگان در شرایط فعلی دنیای کار و باتوجه به تغییرات پیش‌آمده در مسیرهای شغلی ضروری به نظر می‌رسد. از طرفی به‌منظور اصلاح نظام آموزش عالی برای

پاسخگویی به انتظارات جامعه و نیازهای بخش کسب و کار، لازم است تصمیم‌گیرندگان آموزش عالی از شیوه‌های جدید نظیر استفاده از نظام‌های کیفیت در زمینه آموزش عالی که تأثیر عمیقی در زمینه‌های اجرایی، تدریس و آموزش و تحقیقات دارد، استفاده کنند (Yawson, 2020).

بر اساس اطلاعات و داده‌های مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی تعداد ۸۵۹,۶۹۷ هزار نفر در سال تحصیلی ۱۳۹۴ دانش‌آموخته دانشگاهی داشتیم و بر اساس نقشه جامع علمی کشور این تعداد باید به مقدار مطلوب آن در ۱۴۰۴ که ۱,۲۰۰,۰۰۰ نفر است برسد. پس، از یک سو بازار کار با حجم انبوهی از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی روبرو هست که به دنبال کار هستند و از سوی دیگر کشور با یک بحران بیکاری روبرو است و نرخ بیکاری کل آن به رقمی معادل ۱۲/۶ درصد در سال ۱۳۹۶ رسیده است (آمار منتشر شده مرکز آمار ایران). هم‌چنین نرخ بیکاری تحصیل کرده‌های دانشگاهی به مراتب بالاتر از ۱۱ درصد است. همه این آمارها و ارقام نشان از بیکاری گسترده تحصیل کرده‌های دانشگاهی می‌دهد که اگر به موقع تصمیمات درستی در مورد آن گرفته نشود کل سیستم دانشگاه را تحت تأثیر قرار خواهد داد و چه بسا بسیاری از رشته‌های دانشگاهی تقاضایی از سوی مردم برای تحصیل نداشته باشند. بند ۴-۴ سیاست‌های کلی علم و فناوری بر ارتقاء منزلت و بهبود معیشت استادان، محققان و دانش‌پژوهان و اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی کشور تأکید کرده است؛ بنابراین برای جامه عمل پوشاندن به اسناد بالادستی نظام آموزش عالی، باید همه وزارتخانه‌ها، مسئولان و متولیان امر در حد وظایفشان اقدامات مناسب را انجام بدهند تا وضعیت اشتغال فارغ‌التحصیلان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها تقویت و بهبود یابد. از این رو، در پژوهش حاضر سعی در واکاوی بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی شده است که تا جای امکان تمام عوامل و شرایط لازم را برای اشتغال دانش‌آموختگان شناسایی و چارچوبی اثربخش در زمینه مدنظر ارائه دهد.

پیشینه پژوهش

در مورد رابطه آموزش عالی و بازار کار نظرات متعددی ارائه شده است که می‌توان آن‌ها را در چهار دسته قرار داد: نظریه فنی و کارکردی: این نظریه به طور خوش‌بینانه‌ای معتقد است تکنولوژی، منجر به افزایش سطح مهارت مشاغل می‌گردد. پیروان این دیدگاه بر آنند که دیدگاه کارکردگرایی، مسئله مدرک‌گرایی را برحسب ظاهر آن، یعنی تحقق جنبه‌های

شناختی مورد بررسی قرار داده و لذا زمانی که تقاضا برای مدرک افزایش می‌یابد، فرض می‌شود که تقاضا به خاطر ایجاد مشاغل دارای سطوح مهارتی بالا به وجود آمده است؛ ولی همان‌طور که هیرش (۲۰۰۵) مشاهده کرد مدرک گرایی، یک کالای موقعیتی است؛ بدین معنا که مدارک، کالاهایی به لحاظ اجتماعی محدود هستند که هر چه افراد بیشتری بدان دسترسی داشته باشند ارزش اجتماعی آن کمتر می‌شود. این رویه دو پیامد را به دنبال دارد تورم مدرک و پالایش بیشتر نیروی کار توسط کارفرمایان (Bardhan et al., 2013). نظریه سرمایه انسانی: Furia et al (2010) معتقدند که نظریه سرمایه انسانی نشان می‌دهد که نظام آموزشی با ترویج دانش مفید و ایجاد مهارت، باعث افزایش درآمد کارکنان در طول زندگی می‌شود. بر اساس این نظریه، از طریق افزایش موجودی سرمایه انسانی به‌ویژه سرمایه‌گذاری در آموزش می‌توان بهره‌وری نیروی انسانی را ارتقا بخشید و آگاهی و تحرک لازم برای توسعه اقتصادی و اجتماعی فراهم نمود؛ زیرا افزایش بهره‌وری نیروی کار به افزایش بهره‌وری کل اقتصاد کمک نموده و در نهایت منجر به افزایش رشد اقتصادی کشور می‌شود (Triventi, 2013). نظریه انتقادی: نظریه‌پردازان این رویکرد دیدگاه‌های خود را در دو محور عرضه کرده‌اند: بازتولید یا برابری اقتصادی و اجتماعی از طریق نظام آموزشی و مدرک گرایی و رابطه بین نیازهای سرمایه‌داران و کارفرمایان و نظام آموزشی. این دیدگاه که محصول نظام سنتی و مدیریت علمی است تصویر مناسبی از روابط بازار کار ندارد (Cleary & Van Noy, 2014). دیدگاه تجدیدنظر شده براون و اسکیس: براون و اسکیس با بازنگری دیدگاه وبر، جنبه‌های تازه‌ای از ارتباط نظام آموزشی با بازار کار را به تصویر کشانده‌اند. اهمیت کار آنان در ترسیم جنبه‌های شخصیتی شاغلین است. آنان اهمیت دادن به ارتباط جنبه‌های شخصیتی افراد را با بهره‌وری اقتصادی برجسته ساختند (Tran, 2014).

از سوی دیگر، عده‌ای از صاحب‌نظران در امر توسعه و سیاست‌گذاری در امور آموزش بر این باور هستند که نظام آموزش عالی قابلیت و توانایی حل مسائل مختلف جامعه از جمله مشکلات اقتصادی و اجتماعی و انجام اصلاحات لازم را دارا است و بایستی آن را به‌عنوان یک نیروی مستقل و اساسی که از توان کافی در جهت حل مسائل جامعه برخوردار است، مدنظر قرار داد. از نظر این عده عدم هماهنگی بین نظام آموزش عالی و رفع مشکلات اقتصادی، اجتماعی جامعه ناشی از وجود محدودیت‌های متعدد از جمله کمبود منابع مالی و ضعف مدیریت در مدیران و سایر دست‌اندرکاران مربوط است؛ بنابراین می‌توان با ارائه

امکانات و اعتبارات مالی بیشتر و استفاده از نیروهای انسانی کارا و متخصص به رفع نقاط ضعف آن پرداخت و از این نهاد مهم به عنوان موتور تسریع کننده فرایند رشد و توسعه استفاده نمود (Bol et al., 2019). در برابر دیدگاه فوق گروه دیگری از صاحب نظران و نویسندگان بیان می نمایند ناتوانی نظام آموزش عالی در کاهش یا رفع نقاط ضعف جامعه، نه به دلیل ضعف عوامل داخلی بلکه به خاطر عوامل خارجی مؤثر در آن است؛ بنابراین صرف انجام اصلاحات جزئی در آموزش عالی نمی تواند پاسخگوی معضلات متعدد جامعه باشد و درواقع با اصلاح ساختارهای اساسی جامعه از یک طرف می توان به اصلاح نظام آموزشی عالی و از سوی دیگر به رفع مسائل اقتصادی، اجتماعی جامعه پرداخت (Nicolescu & Păun, 2009). تعداد دیگری از صاحب نظران با دید بدبینانه تری به رابطه آموزش عالی و رفع معضلات متعدد جامعه نگاه می افکنند. آنان این نظر را که نظام آموزشی و اصلاحات آن می تواند راهگشای مسائل ناشی از بطن نظام سیاسی، اقتصادی و اجتماعی باشد را مورد تردید قرار می دهند. از نظر آنان دانشگاه ها و نظام آموزش عالی نه در خدمت جامعه بلکه در خدمت قدرت حاکمه هستند (Bol et al., 2019). به هر صورت تعامل و هماهنگی بین دو نظام آموزش عالی و جامعه باید به طور خود کار از طریق بازارهای سرمایه انسانی و خدمات آموزشی به دست آید، اما به دلیل بعضی از مسائل، از جمله نبود اطلاعات جامع و به روز در خصوص میزان تقاضای سرمایه انسانی و سطح دستمزدها در آینده و عدم انعکاس کمیابی به وسیله دستمزدها در بازار سرمایه انسانی و شهریه های تحصیلی در بازار خدمات آموزش عالی، در کشور ایران تعاملات درست و هماهنگی در بین دو بازار سرمایه انسانی و خدمات آموزش عالی ایجاد نمی شود؛ بنابراین هر دو بازار در تخصیص کارآمد بعضی از انواع سرمایه انسانی و سرمایه گذاری در سرمایه انسانی دچار شکست می شوند و مسائلی را برای دانش آموختگان آموزش عالی و رشد و توسعه اقتصادی به بار می آورند.

طی مطالعه، تحقیق مشابهی با این پژوهش در زمینه پاسخگویی دانشگاه ها به بازار کار در داخل و خارج کشور مشاهده نشد مگر چند مورد انگشت شمار که در خصوص پاسخگویی دانشگاه ها به طور عام یا سایر عوامل از جمله اشتغال باید و تمرکزشان به یکی دو مؤلفه مطرح شده در این تحقیق معطوف بود. چنان که مجموعه آن ها هم تمامی ابعاد و مؤلفه های طرح شده در این تحقیق را پوشش نداده اند

در ادامه به چند مورد از مرتبط‌ترین پژوهش‌ها در ارتباط با موضوع تحقیق اشاره شده است، ازجمله رحیمی، (۱۴۰۱) بیان می‌کند باتوجه به تحولات اقتصادی و اجتماعی گوناگون در جامعه بشری بازنگری اهداف آموزش عالی ضروری است؛ همچنین باتوجه به نقش کلیدی آموزش عالی در نیل به اهداف جامعه بشری و کاهش نرخ بیکاری در بین دانش‌آموختگان ارتباط نظام آموزش عالی با نیازهای اقتصادی بازار کار اهمیت زیادی دارد. هادی زاده و همکاران (۱۳۹۹) نیز در پژوهشی به عنوان نقش برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان نظام‌های مهارتی معتقدند که ایجاد زمینه مناسب آموزشی بر مبنای نیازهای مهارتی مشاغل، همسویی با تغییرات سریع فناوریانه، داشتن انعطاف، سنجش صلاحیت حرفه‌ای فارغ‌التحصیلان قبل از اشتغال، آموزش خلاقیت و کارآفرینی، از ویژگی‌های برنامه درسی مبتنی بر شایستگی است. در مطالعه‌ای که توسط رضوی و همکاران (۱۳۹۸) با عنوان بررسی وضعیت امید به اشتغال دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته تحصیلی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی انجام گرفت نشان داد که امید ناچیز به یافتن شغل پس از اتمام دوره تحصیل می‌تواند به نارضایتی، احساس بیهودگی، پدیده فرار مغزها و مهاجرت‌های درخور تأمل در جوانان تحصیلکرده دانشگاهی منجر شود؛ ازاین‌رو، تقویت شاخص امید به اشتغال یکی از مؤلفه‌هایی است که می‌تواند نقشی بسیار مؤثری در مهارت‌ها و دستیابی به نتایج مسیر شغلی ایفا کند. درویشان و همکاران (۱۳۹۸) در پژوهشی به طراحی مدل مهارت‌های اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان آموزش عالی کشور پرداختند. در این پژوهش مدل اولیه بر پایه سه گروه مهارت سخت، نرم و شناختی ایجاد و سپس بر اساس آن با مسئولان جذب و استخدام و کارآفرینان برخی از شرکت‌های فعال در بازار مصاحبه شد. آن‌ها به این مطلب اشاره کردند که در برنامه‌های درسی آموزش عالی به مهارت‌های موردنیاز برای دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها توجه شود و این مهارت‌ها در بازنگری برنامه‌های درسی وزارت علوم لحاظ شود. همچنین Huu و همکاران (2022) به علت افزایش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در شهر هوشی‌مین کشور ویتنام به صورت موردی پرداخته‌اند و به هفت علت بیکاری ازجمله افزایش بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی را صلاحیت‌های حرفه‌ای، کار نامناسب، نداشتن جهت‌گیری شغلی، مهارت‌های شغلی، شرایط بازار کار و استخدام غیرشفاف اشاره کردند. Herbert و همکاران (2020) در پژوهش خود در زمینه اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی، چشم‌انداز اشتغال و آمادگی کار، در پرتو چالش‌های در

حال ظهور برای الگوهای سنتی اشتغال، به‌ویژه رقابت جهانی برای کار حرفه‌ای «محل کار آزاد»؛ بخش آموزش عالی با مطالبه‌های فزاینده‌ای برای فارغ‌التحصیلان در جهت انتقال مؤثرتر از آموزش به کار مواجه است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که فرایند فرهنگ‌سازی می‌تواند یک مزیت مهم در تضمین اشتغال فارغ‌التحصیلان از طریق طرح آمادگی برای کار فراهم کند. نتایج این پژوهش به مدیران دانشگاهی، کارفرمایان، دولت‌ها و نهادهای حرفه‌ای توصیه می‌کند که در کنار توسعه مهارت‌های فکری و دانش موضوعی، به پرورش رفتارها و تمایلات دانشجویان در خصوص یادگیری مبتنی بر کار خلاقانه‌تر فکر کنند.

نبود تناسب بین فرایندها و برنامه‌های درسی رشته‌های تحصیلی موجود در دانشگاه‌ها با مهارت‌ها و توانایی‌های موردنیاز بازار کار، مهم‌ترین عامل موفق نبودن دانش‌آموختگان در کاربایی و اشتغال است (Dubey & Tiwari, 2020). Thirunavukarasu و همکاران (2020) بیان کرده‌اند که مؤسسات آموزش عالی به دلیل فقدان مهارت‌های موردنیاز در فارغ‌التحصیلانی که به دنبال شغل هستند، انتقاد می‌شوند.

بررسی نرخ اشتغال و بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی در ایران و همچنین مرور پژوهش‌های گذشته نشان داد که اولاً بین فرصت‌های شغلی با رشته و مقطع تحصیلی دانش‌آموختگان دانشگاهی در ایران یک عدم هماهنگی وجود دارد. دوماً در اغلب پژوهش‌ها، شکاف در آموزش‌های مهارتی و آموزش‌های دانشگاهی در مقایسه با نیازهای بازار کار در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی وجود دارد. بر این اساس، شناسایی دلایل تضاد بین آموزش‌های دانشگاهی و نیاز بازار کار به‌عنوان یک ضرورت بیش‌ازپیش احساس شد. ازاین‌رو پژوهش حاضر به دنبال پاسخگویی به این سؤال است که بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی کدام‌اند؟

روش

پژوهش حاضر به لحاظ هدف، کاربردی؛ به لحاظ مکان اجرا، میدانی؛ و به لحاظ چگونگی گردآوری داده‌ها کیفی است. با درنظرگرفتن این نکته که پژوهشگران صرفاً به دنبال توصیف تجارب زیسته خبرگان دانشگاهی و پژوهشگاهی پیرامون چالش‌های عدم اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی بودند، لذا از روش پدیدارشناسی توصیفی استفاده کردند. مشارکت‌کنندگان در پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی و پژوهشگاهی با سوابق انجام

پژوهش‌های مرتبط به موضوع پژوهش بودند که با استفاده از روش هدفمند از نوع گلوله‌برفی و با در نظر گرفتن اشباع نظری در یافته‌ها تعداد ۱۶ نفر انتخاب شدند (جدول ۱).

جدول ۱. مشخصات خبرگان دانشگاهی و پژوهشگاهی

کد مصاحبه‌شونده	مرتبه علمی	وابستگی سازمانی
م ۱	دانشیار	دانشگاه شهید بهشتی
م ۲	دانشیار	مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
م ۳	استاد	دانشگاه شهید بهشتی
م ۴	استادیار	دانشگاه علامه طباطبائی
م ۵	استاد	مؤسسه پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش عالی
م ۶	دانشیار	دانشگاه شهید بهشتی
م ۷	استادیار	دانشگاه شهید بهشتی
م ۸	استاد	دانشگاه آزاد اسلامی
م ۹	دانشیار	شورای عالی انقلاب فرهنگی
م ۱۰	دانشیار	دانشگاه امیرکبیر
م ۱۱	استادیار	دانشگاه علم و فرهنگ
م ۱۲	استادیار	ستاد راهبری نقشه جامع علمی کشور
م ۱۳	دانشیار	پژوهشگاه مواد و انرژی
م ۱۴	استادیار	ستاد راهبری نقشه جامع علمی کشور
م ۱۵	استادیار	وزارت علوم
م ۱۶	استاد	پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی

برای جمع‌آوری داده‌ها، پژوهشگران از ابزار مصاحبه نیمه‌ساختاریافته استفاده کردند و برای تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده از مصاحبه‌ها، از روش تحلیل محتوا باتکیه بر تکنیک استقرایی مبتنی بر الگوی Graneheim and Lundman (2004) استفاده شد. بر این اساس، مراحل طی شده در تحلیل داده‌های به‌دست‌آمده شامل: تعیین واحد تحلیل (واحد تحلیل به واحد اصلی متن که در طی واحد تحلیل مبنای طبقه‌بندی قرار می‌گیرد، اشاره دارد. در این پژوهش، محتوای مصاحبه‌ها به‌عنوان واحد تحلیل در نظر گرفته شد)، مشخص کردن واحدهای تبیینی (واحد تبیین عبارت است از مجموعه‌ای از واژگان یا جمله‌ها که بتوان ارتباطی از معانی مشابه و یکسان در آن‌ها یافت. در این مرحله، جملات و یا گزاره‌هایی از محتوای مصاحبه‌ها که به بهترین حالت بیانگر مسائل معینی از چالش‌های اشتغال

فارغ‌التحصیلان دانشگاهی بودند، شناسایی شده و به‌عنوان واحدهای تبیینی مشخص شدند)، مفهوم‌سازی واحدهای تبیینی یا تبدیل واحدهای تبیینی به کدهای باز (در این مرحله، واحدهای تبیینی، جملات و یا گزاره‌هایی که بیانگر مسئله موردپژوهش بودند) و در مرحله قبل‌تر یعنی از مصاحبه‌ها استخراج گردیده بودند، در قالب کدهای باز مفهوم‌سازی و یا به عبارتی خلاصه‌سازی و کدگذاری شدند، بازنگری کدها با متن (در این مرحله، کدهای بازی که از طریق مفهوم‌سازی و یا خلاصه‌سازی واحدهای تبیینی استخراج شده از مصاحبه‌ها ظهور یافته بودند، با متن اصلی مصاحبه‌ها مطابقت داده شدند و کدهای مشابهی که بیانگر یک مفهوم بودند، در هم ادغام و تحت عنوان یک کد مشترک ارائه گردیدند)، مقوله‌بندی مسائل (در این مرحله نیز مفاهیم یا کدهای باز، بر اساس وجود وجه اشتراک یا افتراق با یکدیگر، به‌صورت خوشه‌های معناداری تحت عنوان مقوله گروه‌بندی شدند). معیارهای مختلفی برای ارزشیابی پژوهش‌های کیفی وجود دارد که ازجمله می‌توان به اعتبار، انتقال، اعتماد، تأیید، و اصالت اشاره کرد (مرتز، ۲۰۱۵). در پژوهش حاضر پژوهشگران برای ارزیابی پژوهش، از معیار اعتبار استفاده کردند و برای این منظور، از دو روش بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان در پژوهش و بررسی توسط همکاران استفاده کردند. در روش بازبینی توسط مشارکت‌کنندگان، پژوهشگران در پایان هر مصاحبه، آنچه را مشارکت‌کننده بازگو کرده بود را به‌صورت خلاصه بیان می‌کردند، و مشارکت‌کننده نیز به تأیید یا رد آن اقدام می‌کرد. در روش بازبینی توسط همکار نیز پژوهشگران داده‌های به‌دست آمده از مصاحبه‌ها را در اختیار یک نفر از همکاران مسلط به روش‌های کیفی قرار دادند و او نیز داده‌ها را تأیید کرد.

یافته‌ها

یافته‌های به‌دست آمده از تحلیل محتوای استقرایی مصاحبه‌ها، حاکی از آن بود که آسیب‌های ریشه‌ای اشتغال فارغ‌التحصیلان آموزش عالی ایران درگرو مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف، مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف، نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور، دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور، حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور،

فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها است (نگاره ۱ و جدول ۲).

جدول ۲. کدهای استخراجی و مقوله‌های مربوط به چالش عدم اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در نظام آموزش عالی ایران

پدیده اصلی	مقوله‌های اصلی	نمونه‌هایی از کدهای استخراجی	فراوانی کدها
بازدارنده‌های ریشه‌ای عدم اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی	مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتوای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف	نامرتب بودن آموزش‌ها و رشته‌های دانشگاهی با نیاز بازار ضعف برنامه‌های آموزشی و درسی دانشگاه‌ها قابلیت پایین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها برای جذب در صنایع و بنگاه‌های اقتصادی	۱۵
	نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور	متناسب نبودن پذیرش دانشجو با رشد موجود و ظرفیت‌های واقعی اقتصاد کشور تناسب نداشتن میزان عرضه و تقاضای نیروی انسانی تحصیل کرده در اقتصاد ایران هماهنگی بین تعداد دانش‌آموختگان با فرصت‌های شغلی موجود در بخش‌های مختلف کشور	۱۱
	دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور	تکنولوژی‌محور و دانش‌محور نبودن واحدهای کوچک و متوسط اقتصادی دانش‌بری پایین فعالیت‌های اقتصادی در ایران عدم نیاز صنایع و بنگاه‌های اقتصادی به فارغ‌التحصیلان با دانش اقتصادی رواج فرهنگ مدرک‌گرایی در کشور	۱۳
	حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور	تسلط فرهنگ مدرک‌دوستی و مدرک‌گرایی بر جامعه به دلیل ارزش قائل شدن برای آن	۹

پدیده اصلی	مقوله‌های اصلی	نمونه‌هایی از کدهای استخراجی	فراوانی کدها
		فرهنگ مدرک‌گرایی به دلیل اولویت آن در استخدام‌ها	
		نبود فرهنگ و روحیه کارآفرینی در بین فارغ‌التحصیلان:	
	فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها	عدم وجود واحدهای کارآفرینی برای دانشجویان در دانشگاه‌ها	۱۱
		کارآفرین نبودن فارغ‌التحصیلان آموزش عالی	

۱- مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف

به‌طور کلی نظام آموزشی کشور به دو دسته کلی آموزش قبل از دانشگاه و آموزش بعد از دانشگاه تقسیم می‌گردد. آموزش‌های قبل از دانشگاه بر مهارت‌های کلی و عمومی تأکید دارند؛ اما آموزش‌های بعد از دانشگاه (آموزش عالی) علاوه بر تقویت مهارت‌های عمومی، بر بعد مهارت‌های تخصصی نیز تأکید می‌ورزند. تقسیم دانشگاه‌ها به رشته‌های تخصصی مختلف شاهی بر این مدعاست. در حقیقت، از دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی کشور انتظار می‌رود که دانشجویان و فراگیران را برای پاسخگویی به نیازهای مختلف جامعه (نیازهای اقتصادی، صنعتی، اجتماعی، فرهنگی و ...) تعلیم و تربیت بدهد. دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی برای تحقق چنین امری، نیاز به برنامه‌های آموزشی و درسی، سیلابس‌های درسی، منابع، مواد و محتواهای آموزشی و درسی دارند. در اکثر رشته‌های دانشگاهی برنامه‌ها و سیلابس‌های آموزشی و درسی کهنه و قدیمی هستند و برای به‌روزرسانی، نیاز به بازنگری دارند. همچنین، منابع و محتواهای آموزشی و درسی که در دانشگاه‌ها تدریس می‌گردند، بروز نیستند و نیاز به بازنگری و به‌روزرسانی دارند. برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی که دانشگاه‌ها برای تعلیم و تربیت دانشجویان ارائه می‌دهند، عمدتاً ترجمه متون تخصصی غربی، ترجمه نظریه‌های اکثراً منسوخ‌شده غربی و منابعی هستند که مبتنی بر نیاز جامعه، صنعت و بازار کار نیستند. همچنین، به تبع آن، مهارت‌هایی که دانشجویان و دانش‌آموختگان در فرایند تحصیل فرامی‌گیرند، مبتنی بر نیازها و مهارت‌های واقعی مورد نیاز جامعه، صنعت و بازار کار نیست؛ بنابراین، به‌طور کلی آنچه در دانشگاه‌ها

تدریس می‌گردد، با آنچه بازار کار بدان نیاز دارد، هم‌خوانی و سازگاری ندارند؛ لذا، خروجی این فرایند بیکاری و عدم اشتغال دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی می‌گردد. در زمینه نامرتب بودن آموزش‌ها و رشته‌های دانشگاهی با نیاز بازار مصاحبه‌شونده شماره ۶ بیان داشت که «در کشور ما بین سیاست‌گذاری‌های آموزش عالی و وضعیت بازار ناهمخوانی وجود دارد، با وجود اینکه سال‌هاست که به این مسئله اذعان می‌کنیم؛ ولی هنوز هم در رشته‌هایی با ظرفیت‌های بالا دانشجو می‌گیریم که اساساً برای اون رشته‌ها بازاری وجود ندارد، این باعث بیکاری می‌شود دیگه؛ یعنی شما در زمینه‌هایی دانشجو تربیت می‌کنید که کشش بازاری ندارد؛ حالا اونهایی هم که کشش داره مهارت ندارند». همچنین مصاحبه‌شونده شماره ۱۰ در زمینه ضعف برنامه‌های آموزشی و درسی دانشگاه‌ها اشاره داشت: «بخش قابل‌توجهی از برنامه‌های درسی رشته‌های دانشگاهی نظری و عمومی است. جای برنامه‌هایی برای توسعه مهارت‌های اقتصادی و اجتماعی مانند ارتباطات مؤثر اجتماعی، کارآفرینی، کار تیمی، مدیریت، مسئولیت‌پذیری، حفاظت از محیط‌زیست و غیره خالی است. سیکل حرفه‌ای (درک، طراحی، اجرا و عملیات) در برنامه‌های درسی تخصصی کامل نیست. برنامه‌های درسی دانشگاهی انعطاف و پویایی لازم را ندارند. این مسئله ازجمله به دلیل تمرکز در تدوین برنامه‌های درسی است».

۲- نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور

در دهه‌های گذشته (مخصوصاً در دهه اخیر) تعداد دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی به طور فزاینده و بی‌رویه‌ای گسترش و توسعه پیدا کردند. طبق آخرین آمار، هم‌اکنون ۲۸۰۰ دانشگاه، مرکز یا مؤسسه آموزش عالی در کشور وجود دارد که رقم بسیار بزرگی است. درحالی‌که کشورهای مثل چین و هند با جمعیت انبوه و چند برابری نسبت به ایران دانشگاه‌های کمتری دارند. علاوه بر گسترش و توسعه دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی، رشته‌های تحصیلی در آن‌ها نیز به طور بی‌رویه‌ای رشد و گسترش پیدا کردند. دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی اقدام به پذیرش دانشجو برای مقاطع مختلف تحصیلی کردند، به طوری که در حال حاضر رقمی نزدیک به ۵ میلیون نفر دانشجو در سراسر کشور مشغول به تحصیل هستند. هم‌چنین، هر ساله نزدیک به ۹۰۰ هزار نفر دانش‌آموخته از دانشگاه‌ها خارج و وارد جامعه می‌شوند. علاوه بر این، اقتصاد، صنعت و بازار کار کشور توانایی ایجاد ۹۰۰ هزار شغل به‌صورت سالیانه ندارد؛ به عبارت دیگر، بازار کار جامعه

متقاضی ۹۰۰ هزار دانش‌آموخته به‌صورت سالیانه نیست؛ بنابراین، بین عرضه (دانش‌آموختگان دانشگاهی) و تقاضا (نیاز جامعه به دانش‌آموختگان دانشگاهی) سنخیت و رابطه‌ای وجود ندارد و به قول اقتصاددانان رابطه عرضه و تقاضا از حالت تعادل خارج شده است و کفه ترازو به سمت تعداد فارغ‌التحصیلان (عرضه) سنگینی می‌کند. نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان دانشگاهی با نیازهای کشور می‌تواند مسئله‌ای اساسی و کلیدی در تشریح و توجیه عدم اشتغال دانش‌آموختگان باشد. اگر از وضعیت نامناسب اقتصاد کشور چشم‌پوشی نکنیم و به فرض، اقتصاد کشور را اقتصادی پویا و سازنده در نظر بگیریم، باز بین سطوح تقاضا و عرضه تعادل شکل نخواهد گرفت؛ به عبارت دیگر، به فرض برطرف شدن سایر مسائل و پویایی اقتصاد کشور، ما هنوز با مشکل عدم اشتغال دانش‌آموختگان مواجه خواهیم بود. چنانچه واحدهای تبیینی که مصاحبه‌شونده شماره ۳ در زمینه متناسب نبودن پذیرش دانشجو با رشد موجود و ظرفیت‌های واقعی اقتصاد کشور بیان داشت: «انزار سیاستی که باید در کشور به‌طور جدی به کار گرفت، متناسب نمودن پذیرش دانشجو با رشد موجود و ظرفیت‌های واقعی اقتصاد کشور است» و مصاحبه‌شونده شماره ۵ در زمینه عدم تعادل بین دانش‌آموختگان دانشگاهی با فرصت‌های شغلی کشور اذعان داشت که: «آموزش یک نهاد اجتماعی است که به‌منظور توسعه یادگیری، خلاقیت و نوآوری انسان‌ها به وجود آمده است؛ بنابراین، هدف اصلی آموزش به‌طور کلی و آموزش عالی به‌طور اخص توسعه توانایی‌های یادشده در انسان‌هاست. از آنجایی که توسعه و تعالی انسان چندبعدی است و جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و زیست‌محیطی دارد، آموزش عالی نیز باید بتواند توانایی یادگیری، خلاقیت و نوآوری انسان‌ها را در ابعاد مختلف توسعه دهد. ایران تقریباً جمعیتی معدل آلمان دارد؛ اما جمعیت دانشجویی‌اش دو برابر آلمان است، هم‌چنین، هم‌چنین شرایط اشتغال و فرصت‌های شغلی که اقتصاد ایران دارد به‌مراتب پایین‌تر از آلمان است؛ بنابراین، ما شاهد عدم تعادل بین میزان تحصیل‌کرده‌ها با میزان فرصت‌های شغلی کشور هستیم. این عدم تعادل به‌نوعی باعث ایجاد بیکاری در تحصیل‌کرده‌های دانشگاهی شده است».

۳- دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور

دانش‌آموختگان آموزش عالی تنها در فعالیت‌های دانش و دانش‌بر می‌توانند اشتغال مؤثر داشته باشند. حال آنکه میزان فعالیت‌های دانش و مبتنی بر دانش در اقتصاد ایران پایین است.

ایران در سال ۲۰۱۳ در میان ۱۴۲ کشور جهان، از نظر اشتغال دانش‌بر در رتبه ۸۳ قرار داشته است. در حالی که کشورهای آلمان و ترکیه به ترتیب در رتبه‌های ۳۶ و ۷۶ قرار داشته‌اند. همچنین، فناوری جدید و سازگار با سرمایه انسانی از طریق نوآوری ایجاد می‌شود. نوآوری در اقتصاد ایران در مقایسه با کشورهای دیگر پایین است؛ بنابراین، نباید انتظار داشت که دانش‌آموختگان آموزش عالی اثربخشی در اقتصاد داشته باشند. رتبه نوآوری ایران در میان ۱۴۲ کشور جهان ۱۱۳ است. در حالی که رتبه این شاخص در اقتصاد آلمان ۱۵ و در اقتصاد ترکیه ۶۳ است؛ بنابراین، اقتصاد ایران مبتنی بر منابع، اقتصاد ترکیه مبتنی بر کارایی و اقتصاد ترکیه مبتنی بر نوآوری است (مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی، ۱۳۹۳)^۱. همان‌طور که گفته شد، اقتصاد ایران مبتنی بر دانش و دانش‌بنیان نیست؛ بنابراین، در اقتصادی که مبتنی بر منابع است و دانش‌بنیانی در آنجایی ندارد؛ مسلماً دانش‌آموختگان دانشگاهی نیز که دانشی و دانشمند هستند، کار و اشتغال مناسبی پیدا نخواهند کرد؛ لذا، دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کار کشور یکی از مسائل کشور در زمینه اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی است. مصاحبه‌شونده شماره در زمینه دانش‌بری پایین فعالیت‌های اقتصادی در ایران بیان کرد که «دانش‌آموختگان آموزش عالی تنها در فعالیت‌های دانش و دانش‌بر می‌توانند اشتغال مؤثر داشته باشند؛ حال آنکه میزان فعالیت‌های دانش و مبتنی بر دانش در اقتصاد ایران پایین است. آمارها نشان‌دهنده این است که در سال ۲۰۱۳ در میان ۱۴۲ کشور جهان، از نظر اشتغال دانش‌بر ایران در رتبه ۸۳ قرار داشته است» و یا مصاحبه‌شونده شماره ۹ در زمینه تکنولوژی‌محور و دانش‌محور نبودن واحدهای کوچک و متوسط اقتصادی مطرح کرد که: «یکی از دیگر بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاهی بافت به نسبت سنتی واحدهای شغلی و سطح پایین تکنولوژی‌های به کار گرفته‌شده در این واحده است که باعث شده تا این‌گونه واحدها که به طور عمده واحدهای کوچک و متوسط بوده و اغلب مدیران آن مالکان آن نیز هستند، از ورود فارغ‌التحصیلان جوان به واحد خود جلوگیری کنند. به‌ویژه آنکه نیروهای تحصیل‌کرده اغلب به دنبال تغییر فضای واحد به سمت نوآوری و استفاده از تکنیک‌های نوین و کارآمد روز هستند که این امر خود بهانه‌ای برای مدیران واحدهای به طور عمده کوچک و متوسط در نپذیرفتن آن‌ها و برهم‌زدن تعادلی

۱. انتظاری، یعقوب. (۱۳۹۳). تحلیلی بر چالش‌های اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی. مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.

است که به ظاهر بر واحد و فعالیت‌هایشان حاکم است و این در حالی است که عدم جذب یا روند کند جذب قشر تحصیل کرده در بدنه اشتغال موجود به خصوص در صنایع کوچک و متوسط، این نگرانی را به دنبال خواهد داشت که روند نوآوری و کارآفرینی از رشد لازم و مناسب در کشور برخوردار نباشد».

۴- حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور

در دهه‌های اخیر به دلیل گسترش نظام آموزش عالی و افزایش ظرفیت پذیرش دانشجویان و رقابت برای صندلی‌های خالی آموزش عالی فرهنگ مدرک و مدرک‌گرایی در کشور ایجاد شده است. هدف اولیه بسیاری از دانشجویان در زیرنظام‌های آموزش عالی گرفتن مدرک تحصیلی است. دانشجویان برای رسیدن به این هدف به ابزارهای مختلفی متوسل می‌شوند. همچنین، بعضی از زیرنظام‌های نظام آموزش عالی به این فرهنگ دامن می‌زنند. علاوه بر این، سازمان‌ها و شرکت‌های دولتی نیز بر گسترش این فرهنگ افزوده‌اند. به عبارتی، شرط اولیه برای استخدام داشتن مدرک تحصیلی است. حال این مدرک از دانشگاه تهران باشد یا از دانشگاه‌های شهرهای دیگر. مدرک جای توانمندی و صلاحیت افراد را در اشتغال و کاریابی گرفته است؛ بنابراین، تفاوتی بین دانشگاه، شهر و محل اخذ مدرک نیست و تنها اعتبار و ارزش داشتن مدرک است. بازارهای پایان‌نامه‌نویسی و مقاله‌نویسی که در کشور ایجاد شده است که نمونه بارز آن بازارهای میدان انقلاب تهران است، مثالی از گسترش و غلبه فرهنگ مدرک‌گرایی در کشور است. حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی باعث می‌گردد که مدرک ذاتاً ارزش پیدا بکند و مهارت‌آموزی و مهارت‌افزایی در حاشیه قرار بگیرد. نتیجه چنین رویکردی، تربیت دانشجویان و دانش‌آموختگان فاقد مهارت‌های اشتغال و کار می‌شود. همین عامل به نوعی منجر به افزایش بیکاران و عدم اشتغال فارغ‌التحصیلان می‌گردد. در ادامه چند نمونه از واحدهای تبیینی در این رابطه مطرح شده است، اشاره خواهد شد؛ از جمله اینکه مصاحبه‌شونده شماره ۸ در زمینه رواج فرهنگ مدرک‌گرایی در کشور و به تبع آن کاهش انگیزه و روحیه علمی و کارآفرینی دانشجویان مطرح کرد: «در نظام آموزش عالی گرفتن حداقل نمره قبولی پیش‌شرطی برای اخذ مدرک فارغ‌التحصیلی است. شرایط نامساعد اشتغال از یک طرف و تمیز قائل نشدن بین فارغ‌التحصیلان از نظر توانمندی علمی و عملی در زمان جذب از طرف دیگر، سبب بی‌انگیزه شدن و از بین رفتن علاقه‌مندی جمع کثیری از دانشجویان به‌ویژه در مقطع کارشناسی به فراگیری دروس نظری و فعالیت‌های

عملی شده است. این شرایط سبب پرورش و تولید فارغ‌التحصیلانی می‌شود که دارای روحیه علمی نیستند و در عین ناتوانی در کسب مدارج علمی بالاتر، روحیه کارآفرینی و یافتن کسب‌وکار مناسب را ندارند». همچنین مصاحبه‌شونده شماره ۱۵ در زمینه ارجح افزایش فرهنگ مدرک‌گرایی به دلیل اولویت آن در استخدام‌ها بیان کرد که «مشاهدات جامعه حاکی از آن است که در دانشگاه‌ها جدیت لازم برای مهارت‌آموزی وجود ندارد. از طرفی در بازار کار نیز باتوجه به اینکه غالب مراکز (اعم از دولتی و خصوصی)، مدرک‌دانشگاهی را در اولویت شرایط استخدامی خود قرار می‌دهند، این مسئله انگیزه جوانان را برای مدرک‌گرایی افزایش داده است. ضمن اینکه نظام پرداخت حقوق و دستمزد نیز بر مبنای مدرک پایه‌گذاری شده است»؛ همچنین مصاحبه‌شونده شماره ۱۶ در زمینه فرهنگ مدرک‌گرایی بر دانشگاه‌های آموزشی بیان کرد: «اگر ما به دانشگاه‌های نسل اول برگردیم که دانشگاه‌های کاملاً آموزشی بودند و بنا را بر این بنا داریم که پاره‌ای از این ۱۴۰۰ موسسه موجود آموزش عالی کشور که بعضی‌اشون کاملاً آموزشی عمل می‌کنند، این‌ها مسائلی در رابطه با دانش‌آموختگان‌شان دارند، مشکلات دانش‌آموختگان این نسل از دانشگاه‌ها این است که آموزش‌های آن‌ها با نیازهای بازار نامتناسب است، یعنی صرفاً مدرک‌گرا هستند، چون آموزش می‌دهند، بنابراین، مدرک‌گرا هستند. پس خود مدرک‌گرایی در دانشگاه‌های آموزشی به عنوان یک معضل مطرح است، این مدرک‌گرایی در دانشگاه‌های آموزشی تبدیل به فرهنگ شد».

۵- فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها

یکی از فرهنگ‌های غلطی که بر جامعه دانشگاهی و دانشجویی مسلط است، فقدان فرهنگ کارآفرینی مناسب است. دانشجویان و دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی انتظار دارند که شغل و کار مناسب برای آن‌ها مهیا و در اختیارشان قرار بگیرد. درواقع این فرهنگ از کودکی در ما نهادینه شده است که در سیستم دولتی و دستگاه‌های دولتی استخدام بشویم. فرهنگ پشت‌میزنشینی بر جامعه دانشجویی و دانش‌آموختگان ما حکم فرماست. چنین روحیه و فرهنگی مانعی بزرگ بر سر راه کاربایی مناسب و کارآفرینی مناسب در بین دانشجویان و دانش‌آموختگان است. دیدگاه سنتی کاربایی در میان دانشجویان و دانش‌آموختگان موج می‌زند. در نتیجه، به سبب حاکمیت فرهنگ پشت‌میزنشینی و به تبع

آن، نبود فرهنگ کاریابی و کارآفرینی مناسب، منجر به شکل‌گیری توده عظیمی از دانشجویان و دانش‌آموختگان در کشور شده است. درواقع، سیستم سنتی حاکم بر دانشگاه‌ها اجازه پرداختن به چنین مفاهیمی را نمی‌دهد. مقوله کارآفرینی و آموزش کارآفرینی یکی از مقولات باارزش و بااهمیت در سیستم‌های نوین آموزشی جهان است؛ اما دانشگاه‌های کشور در پرداختن به مقوله آموزش کارآفرینی برای دانشجویان ضعف اساسی دارند. دانشگاه‌های کشور فاقد دوره‌هایی برای کارآفرینی هستند. رشته‌های تحصیلی دانشگاه‌ها، فاقد واحدهایی برای آموزش کارآفرینی برای دانشجویان هستند. نسل سوم دانشگاه‌ها که نسلی کارآفرین و کارساز است هنوز به طور واقعی وارد دانشگاه‌های کشور نشده است؛ بنابراین، به دلیل اینکه دانشگاه‌ها در آموزش مفاهیم کارآفرینی به دانشجویان ضعف دارند، دانشجویان و دانش‌آموختگان نیز فاقد مهارتی برای کارآفرینی هستند و نتیجه چنین فرآیندی بیکاری دانشجویان و دانش‌آموختگان در کشور است واحدهای تبیینی که در ادامه مطرح شده است مسئله فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب را میان دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها، مراکز و مؤسسات آموزش عالی نشان می‌دهد، به طور مثال مصاحبه‌شونده شماره ۱۳ در زمینه فرهنگ نامناسب و نادرست کارآفرینی در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها مطرح کرد: «علی‌رغم تحولات فرهنگی - اجتماعی جامعه بعد از پیروزی انقلاب اسلامی هنوز بافت سنتی در بیشتر مناطق کشور حاکم بوده و اشتغال در سازمان‌های دولتی و کسب مشاغل لوکس اداری، اشتغال به کار در پایتخت و مراکز استان‌ها، اشتغال در شهرهای خوش آب‌وهوا، اشتغال در شرکت‌های پردرآمد با مزایای بالا و یافتن شغل مناسب در شهر محل سکونت به‌منظور نزدیک بودن به خانواده از معیارهایی هستند که معمولاً فارغ‌التحصیلان جامعه ما در زمان کاریابی به آنها توجه دارند و به آنها اولویت می‌دهند و خانواده‌ها بر یافتن شغل دولتی در محل سکونت برای فرزندان‌شان و حفظ خانواده به شکل هسته‌ای با هدف تأمین امنیت خانواده تأکید می‌ورزند؛ مجموعه این عوامل و دیگر متغیرها باعث تراکم فارغ‌التحصیلان بیکار در یک منطقه و اشتغال کم‌سودان و غیرمتخصصان در مناطق دیگر به دلیل عدم حضور نیروهای متخصص شده است. هرچند بیکاری و فشار اقتصادی شدید باعث مهاجرت فارغ‌التحصیلان برای یافتن شغل خواهد شد لیکن پیشنهاد می‌شود ضمن ترویج و توسعه فرهنگ کارآفرینی در دانشگاه‌ها و تشویق کارآفرینان، دولت در مناطق محروم و دورافتاده و بد آب‌وهوا تسهیلاتی را فراهم آورد تا

فارغ‌التحصیلان با این امید که پس از چند سال کار با سرمایه مناسب می‌توانند به محل موردعلاقه خود بازگردند به دنبال کارایی در این مناطق باشند». در زمینه عدم وجود واحدهای کارآفرینی برای دانشجویان در دانشگاه‌ها مصاحبه‌شونده شماره ۲ بیان کرد «در دانشگاه ملی مالزی که دانشگاهی بزرگ و جامع است از تمام دانشجویان سال اول تمام رشته‌های کارشناسی خواسته می‌شود درس اجباری کارآفرینی را بگذرانند و در سال‌های دوم و سوم درس‌های انتخابی را بردارند. هدف این دانشگاه آن است که به دانشجویان نشان دهد که کارآفرینی دست‌یافتنی است و لازم نیست که این دانشجویان کسب‌وکار را در سنین بالا آغاز کنند. از طرف دیگر، این برنامه در این صدد است که با جذب شدن این افراد در شرکت‌های کوچک و متوسط از بیکاری فارغ‌التحصیلان بکاهد؛ این در حالی است که در دانشگاه‌های ایران چنین برنامه‌هایی برای کارآفرینی دانشجویان وجود ندارد».

نگاره ۱. بازدارنده‌های ریشه‌ای عدم اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی

بحث و نتیجه‌گیری

نقش اقتصادی دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی و ایفای آن به طور صحیح مستلزم داشتن اطلاع دقیق و بهنگام سیاست‌گذاران این نظام از نیازها و شرایط بنگاه‌های اقتصادی است که به‌شدت در حال تحول است. بدیهی است که تحقق این امر به تحکیم پیوندها و روابط بین دانشگاه‌ها و مراکز صنعتی، تسهیل تبادل نظرها، اطلاعات آماری به‌دست‌آمده حاکی از تعداد زیاد دانش‌آموختگان بیکار و عدم استقبال بازار کار از فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در ایران دارد، که نمایانگر ارتباط نامناسب آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای بازار کار در ایران است. بر همین اساس پژوهش حاضر به دنبال واکاوی دلایل شکاف بین آموزش‌های دانشگاهی با نیازهای بازار کار بود که تحلیل مصاحبه‌های به‌دست‌آمده نشان داد این دلایل در پنج بعد مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف، نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور، دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور، حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور و فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها دسته‌بندی شدند.

مبتنی نبودن برنامه‌ها و محتواهای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در حوزه‌های مختلف که به‌عنوان عوامل عدم کارایی سرفصل‌ها و محتوای برنامه‌های درسی از سوی مشارکت‌کنندگان در پژوهش شناسایی شدند. در برنامه‌های درسی سنتی تأکید و تمرکز بیشتر بر به‌خاطر سپاری مفاهیم و نظریه‌ها است، همچنین در اکثر رشته‌های دانشگاهی برنامه‌ها و سیلابس‌های آموزشی و درسی کهنه و قدیمی هستند و پاسخگوی نیازهای بازار نیستند؛ بنابراین برای به‌روزرسانی، نیاز به بازنگری دارند؛ لذا این برنامه‌های درسی، ارتباط کمی با مهارت‌های موردنیاز در دنیای صنعت، جامعه و بازار کار دارد. در این خصوص Thirunavukarasu و همکاران (2020) نیز در مطالعه خود از شکاف بین برنامه‌های درسی کنونی با نیازهای دانشجویان نام برده است.

Norton (2008) نیز در مطالعه خود بیان داشت که فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به دلیل محتوای نامناسب، و قدیمی نمی‌توانند در دنیای دگرگون‌شده امروزی به کار گرفته شوند و لازم است که در برنامه‌های دانشگاهی بازنگری صورت گیرد؛ همچنین هادی‌زاده و همکارانش (۱۳۹۹) در مطالعه خود بر روزآمد کردن برنامه‌های درسی دانشگاهی در راستای

اشتغال پذیری بیشتر دانش‌آموختگان دانشگاهی تأکید داشت. بر این اساس، برنامه‌های درسی دانشگاهی مناسب و کاربردی می‌تواند زمینه‌ساز افزایش اشتغال پذیری دانش‌آموختگان دانشگاهی باشد.

نامتناسب بودن سطوح عرضه و تقاضای دانش‌آموختگان با نیازهای کشور نیز یکی دیگر از دلایل بازدارنده‌های ریشه‌ای اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی از سوی مشارکت‌کنندگان در پژوهش مطرح شده بود. در این بین دانشگاه‌ها و نیازهای متغیر بازار، تناسب نداشتن میزان عرضه و تقاضای نیروی انسانی تحصیل کرده در اقتصاد ایران و عدم تناسب در پذیرش دانشجو با رشد موجود و ظرفیت‌های واقعی اقتصاد کشور از اهم یافته‌های این مطالعه است. مراکز آموزش عالی کشور در حاضر به مراکز آموزشی بزرگی تبدیل شده‌اند که عموماً در آن مباحث نظری آموزش داده می‌شود؛ بنابراین یکی از ملزومات اساسی در سیاست‌های نظام آموزش عالی کشور توجه به تناسب بین نیازهای کارفرمایان و دانش‌آموختگان تربیت شده توسط دانشگاه‌ها است همچنین باید الزامات بازار کار تغییر و اصلاحات ایجاد کنند. در این خصوص Hou et al (2022) یکی از علت‌های افزایش نرخ بیکاری فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را مسائل و شرایط بازار کار ذکر می‌کنند. ارتباط با بازار کار، آگاهی از نیازمندی‌های این بازار کار و ایجاد تعادل در عرضه و تقاضای بازار کار، از جمله سازوکارهایی است که می‌تواند زمینه‌ساز بهبود وضعیت اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی باشد. همچنین نتایج پژوهش‌های فراستخواه (۱۴۰۱)، آراسته و همکاران (۱۴۰۱) و جعفری هرنیدی (1398) نیز نشان داد که تقاضامحور و هدفمند شدن رشته‌ها و پذیرش دانشجو، کاهش مراکز تصمیم‌گیری برای دانشگاه‌ها و وجود اطلاعات آماری از بازار کار، تعداد دانشجو و دانش‌آموختگان از مؤلفه‌های مهم در پاسخگویی به نیازهای بازار کار و بیکاران است.

باتوجه به یافته‌های پژوهش دانش‌بنیان و دانش‌بر نبودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور نیز به‌عنوان یکی از بازدارنده‌های مهم جذب فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در بازار کار معرفی شدند. پژوهش‌های کاربردی تقاضامحور، جهت‌دهی تحقیقات به سمت تحقیقات اولویت‌دار و کاربردی صنایع، حمایت از کارهای پژوهشی با محوریت دانشگاه و بازار کار از عوامل مهمی هستند که شکاف بین مهارت‌های دانش‌آموختگان دانشگاهی و صنعت را کاهش می‌دهد و فعالیت‌های پژوهشی در راستای بهبود صنعت بهبود می‌یابد. فراهم کردن

زمینه برای شبکه‌سازی دانشجویها با جامعه صنعتگران و صاحبان کسب‌وکار به بهبود ارتباطات فردی منجر می‌شود؛ همچنین از طریق گسترش و تقویت هماهنگی بین بخش‌های مختلف صنعت، دانشگاه و دولت، ایجاد ارتباط میان مجریان و برنامه‌ریزان آموزشی برای رفع معضلات بیکاری می‌توان بهره برد و از طرفی فضای دانش بر بودن اقتصاد، صنایع و بازار کشور را نیز می‌توان بهبود بخشید. در این خصوص نتایج پژوهش‌های Othman and Omar (2012) و Ankras and Omar (2015) نیز نشان داد که عدم طرح‌ها و پژوهش‌های دانش‌بنیان و عدم ارتباط با صنعت به عنوان چالش مهم نظام دانشگاهی در نظر گرفته شده است. از آنجا که اراده لازم برای تعمیم نتایج آموزش‌ها و کاربردی کردن آن‌ها چه از سوی صنایع و چه از سوی دانشگاه‌ها وجود ندارد، افراد درگیر در هر دو طرف انگیزه خود را از دست می‌دهند؛ لذا دانشگاه‌ها تمایل شدید به انجام کارهای خود به همان شکل سنتی دارند. صنایع نیز انگیزه لازم برای استفاده از خدمات دانشگاه را نداشته و به گونه‌ای عمل می‌کند که هیچ نیازی به آن ندارد.

از بازدارنده‌های اساسی دیگری که مصاحبه‌شوندگان در زمینه عدم اشتغال فارغ‌التحصیلان دانشگاهی به آن اشاره کردند می‌توان به حاکمیت فرهنگ مدرک‌گرایی در آموزش و اشتغال کشور اشاره داشت. در خصوص معضل مدرک‌گرایی در بین جوانان، طرز تفکر افراد نسبت به مدرک تحصیلی بسیار مهم است؛ زیرا افراد تصور می‌کنند هرچقدر مدرک تحصیلی آنان بالاتر باشد، راحت‌تر کار پیدا می‌کنند. از این رو فرصت‌های شغلی موجود را به دلیل ارتقای مدرک تحصیلی از دست می‌دهند و پس از اخذ مدرک تحصیلی بالاتر هم به هر شغلی تن نمی‌دهند و جایگاه خود را بالاتر از حد نرمال می‌بینند. از طرف دیگر در سازمان‌ها ارتقای شغل بر اساس شایسته‌سالاری و ارتقای مدرک تحصیلی صورت نمی‌گیرد که باعث سرخوردگی و ترک شغل توسط افراد می‌گردد. باغفلتی و پرندین (۱۳۹۶) اشاره داشتند که عواملی همچون مدرک‌گرایی در بین جوانان، اطلاع ناکافی از فرصت‌های شغلی، رعایت روابط فامیلی از معضلات وجود بیکاری در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی است.

فقدان فرهنگ کارآفرینی و آموزش کارآفرینی مناسب در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاه‌ها نیز به عنوان یکی دیگر از دلایل عدم اشتغال در بین فارغ‌التحصیلان دانشگاهی از سوی مشارکت‌کنندگان در پژوهش شناسایی شد. آموزش کارآفرینی فرایندی است

آگاهانه، نظام‌مند و هدف‌گرا که در آن افراد غیر کارآفرین اما دارای توان و استعداد بالقوه به شکل خلاق و نوآور تربیت می‌شوند (Fekri et al., 2012). Cui et al. (2021) به طور واضح بیان می‌کنند که آموزش‌های کارآفرینی توانایی افراد را در جهت خلق نظرات و ایده‌ها و همچنین انجام تحقیقات را تقویت می‌کند. دانشگاه‌ها و سایر مؤسسات آموزش عالی می‌تواند به‌عنوان عاملی برای افزایش کارآفرینی دیده شود، به‌طوری که با ایجاد شرکت‌های علمی - دانشگاهی، نوآوری‌های خود را تجاری کند (Hunady et al., 2018). همچنین عزیزی و گودرزی (۱۳۹۵) در مطالعه خود دریافت که در مراکز آموزشی ایران، زمینه بروز و پرورش ویژگی‌های کارآفرینانه برای فراگیران فراهم نشده است. درحالی که امروزه کارآفرینی از عوامل اصلی ایجاد ارزش اقتصادی و ابزار کارآمدی برای کاهش تعداد بیکاران در یک جامعه محسوب می‌شود. آموزش کارآفرینی لازمه توسعه کارآفرینی است؛ بنابراین توجه و تمرکز بیشتر بر توسعه آموزش کارآفرینی زمینه‌ساز فراهم آوری قابلیت اشتغال‌پذیری در دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها می‌شود و همچنین به توسعه کسب‌وکارهای کوچک و متوسط کمک می‌نماید.

راهکارهای سیاستی

- بر اساس نتایج حاصل از بخش عدم وجود فرهنگ کارآفرینی در فضای آموزشی کشور توصیه می‌شود سیاست‌های مناسب برای افزایش مهارت‌های کارآفرینی در جوانان اتخاذ شود. این سیاست باید در برنامه‌های درسی مدارس و مؤسسات آموزش عالی پایه‌ریزی شود.
- در ارتباط با یکی دیگر از چالش‌های شناسایی شده مانند عدم وجود یک نهاد مشخص و سیاست‌گذار توصیه می‌شود که تدوین لایحه‌ای توسط مجلس به‌عنوان نهاد قانون‌گذار عمومی در کشور به‌منظور مشخص نمودن یک نهاد واحد و مرجع در زمینه برنامه‌ریزی اشتغال‌زایی توسط نهادهای تصمیم‌گیرنده و ایجاد تعامل بین دستگاه‌ها و آموزش عالی موردتوجه قرار گیرد.
- بازنگری نظام آموزش عالی در ظرفیت جذب برخی از رشته‌های تحصیلی، متناسب با نیازهای بازار کار؛

راهکارهای عملیاتی

- یکی از علت‌های اصلی در ایجاد مشکل «اشتغال دانش‌آموختگان» و «کیفیت پایین آموزش‌های نظری، در دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزش عالی»، کارآمد نبودن برنامه‌های

درسی در نظام دانشگاهی ایران، است؛ لذا محتوای درسی خیلی از رشته‌ها، بسیار قدیمی و صرفاً بر اساس آموزش‌های تئوریک طراحی شده‌اند. بر این اساس، بازنگری برنامه‌ها و محتوای آموزشی و درسی دانشگاه‌ها با توجه نیازها و مهارت‌های واقعی صنعت، جامعه و بازار کار در رشته‌های مختلف و با تأکید بر اصول؛ روزآمدسازی، کارآمدسازی، بومی‌سازی می‌بایست در دستور کار قرار بگیرد.

➤ تقویت همکاری بین دانشگاه‌ها و بهره‌گیرندگان نهایی از فارغ‌التحصیلان مانند تشویق صنایع به راه‌اندازی کرسی‌ها در مؤسسات آموزشی برای سهیم کردن افکار و ترویج نوآوری و خلاقیت، استفاده از شاغلین باتجربه در صنایع به عنوان مدرسان کمکی در مراکز آموزشی، تشویق مدرسان به کار در صنایع برای آموزش تئوری و عملی به دانشجویان.

راهکارهای اجرایی

➤ توجه به توسعه مهارت‌های کسب و کار از اولویت‌های اول در بازبینی برنامه درسی باشد؛ لذا مهارت توسعه کسب و کار که شامل ادراک دانشجویان از نقش برنامه درسی در ایجاد مهارت‌های قابلیت اشتغال نظیر توانایی کسب دانش فنی، توانایی خلاقیت در فنون، توانایی کسب دانش عملی، توانایی خوداشتغالی، توانایی قبول مسئولیت شغلی و توانایی کار در موقعیت‌های مختلف است، باید در برنامه درسی دانشجویان و در مراحل طراحی، اجرا و ارزشیابی برنامه درسی لحاظ شوند

➤ به منظور دانش‌بنیان و دانش بر کردن صنعت و بازار، ارائه تسهیلات و حمایت دولت از راه‌اندازی کسب و کار و شرکت‌های دانش‌بنیان توسط دانش‌آموختگان دانشگاهی از طریق اعطای وام و تسهیلات مالی توصیه می‌شود.

تعارض منافع

تعارض منفعی بین نویسندگان مقاله وجود ندارد.

سپاسگزاری

نویسندگان مقاله از تمامی صاحب‌نظران و خبرگان حوزه‌های دانشگاهی و پژوهشگاهی مشارکت‌کننده در این پژوهش کمال تشکر و قدردانی را دارند.

منابع

- آراسته، حمیدرضا، کتابدار، مجیدرضا، عبدالحی، بیژن، و زین‌آبادی، حسن‌رضا. (۱۴۰۱). پاسخ‌گویی دانشگاه‌های ایران به بازار کار از منظر خبرگان آموزش عالی. فرهنگ و ارتقای سلامت، ۶(۲)، ۳۵۱-۳۵۹.
- آقابور، شهلا، موحد محمدی، سید حمید و علم بیگی، امیر. (۱۴۰۱). نقش مهارت‌های کلیدی در شکل‌گیری قابلیت اشتغال دانشجویان. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، ۲۰(۱)، ۴۱-۵۶.
- باغفلکی، افشین و پرتدین، شیما. (۱۳۹۶). بررسی عوامل مؤثر بر بیکاری دانش‌آموختگان دانشگاه آزاد اسلامی واحد کرمانشاه. دوفصلنامه جمعیت، ۱۰(۱۰۱)، ۵۹-۸۴.
- جعفری‌هرندی، رضا. (۱۳۹۸). ارزیابی کارایی بیرونی فارغ‌التحصیلان دوره کارشناسی دانشگاه قم بر اساس شاخص‌های وضعیت اشتغال و ادامه تحصیل. مطالعات اندازه‌گیری و ارزشیابی آموزشی، ۹(۲۷)، ۲۰۳-۲۳۳.
- <https://doi.org/10.22034/emes.2019.37159>
- حسین‌پور، داود، سهرابی، فاطمه، و صلواتی، پرستو. (۱۴۰۰). سنجش بهره‌وری آموزش عالی. مدیریت بهره‌وری (فراسوی مدیریت)، ۱۵(۳)، ۴۳-۶۴.
- خادمی کله‌لو، محمد؛ خدایی، سید محمد و رحیمی، بهروز. (۱۴۰۱). شناسایی و رتبه‌بندی موانع اشتغال دانش‌آموختگان دانشگاهی در بازار کار ایران. مسائل اجتماعی ایران، ۱۳(۲)، ۸۵-۱۲۲.
- درویشان، علی؛ تسلیمی، محمد سعید و حکیم‌زاده، رضوان (۱۳۹۸). طراحی مدل مهارت‌های اشتغال‌پذیری دانش‌آموختگان آموزش عالی کشور نمونه موردی: بنگاه‌های کوچک و متوسط استان تهران. دو فصلنامه مطالعات برنامه درسی آموزش عالی، ۱۰(۱۹)، ۷-۳۹.
- رحیمی، فرج‌الله؛ درزیان عزیزی، عبدالهادی؛ مهرعلی‌زاده، یداله و مالکی، عالییه. (۱۴۰۱). طراحی مدل اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان دانشگاه. رویکردهای نوین آموزشی، ۱۷(۲)، ۸۷-۱۱۴.
- رضوی، سید محمدحسین، برومند، محمدرضا و عظیمی دلارستاقی، عادل. (۱۳۹۹). بررسی وضعیت امید به اشتغال دانشجویان و دانش‌آموختگان رشته تحصیلی تربیت‌بدنی و علوم ورزشی. مطالعات مدیریت ورزشی، ۱۲(۶۱)، ۱۷۱-۱۹۰.
- زمانی، اصغر؛ پورآتشی، مهتاب؛ چراغی، زهره؛ و فضلی یزد، هما. (۱۴۰۱). تحلیل روند جذب و چالش‌های اشتغال دانشجویان علم اطلاعات و دانش‌شناسی به‌منظور ارائه راهکارهای

- سیاستی برای پاسخگویی به نیاز نظام آموزش عالی و جامعه. *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*، ۱۴(۱)، ۹۲-۱۰۱
- فراستخواه، مقصود. (۱۴۰۱). بررسی الگوی تعاملات آموزش عالی و دانشگاه با سایر نظام‌های تولید و خدمات. *فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی*، ۱۶(۳)، ۶۴-۴۵.
- عزیزی، محمد و گودرزی، علی. (۱۳۹۵). شایستگی‌های کلیدی مربیان کسب‌وکار. *فصلنامه علمی پژوهشی توسعه کارآفرینی*، ۹(۲)، ۳۱۷-۳۳۶.
<https://doi.org/10.22059/jed.2016.60454>
- هادی‌زاده، مریم؛ خسروی، علی‌اکبر؛ عصاره، علیرضا و نوروززاده، رضا. (۱۳۹۹). نقش برنامه درسی مبتنی بر شایستگی در اشتغال‌پذیری فارغ‌التحصیلان نظام‌های مهارتی (مطالعه موردی: دانشگاه جامع علمی کاربردی). *فصلنامه تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۱۱(۴۴)، ۱۰۳-۱۲۸.
- موحدی، رضا. (۱۳۹۶). بازدارنده‌های اشتغال دانش‌آموختگان کشاورزی. *پژوهش مدیریت آموزش کشاورزی*، ۹(۴۱)، ۷۹-۹۵.
<https://doi.org/10.22092/jaeear.2017.109251.1346>
- محبوبی، محمد رضا، شیرخانی، سهیلا و شریف‌زاده، محمدشریف. (۱۳۹۸). ارزشیابی دانشجویان از خدمات کارآفرینی (مطالعه موردی: دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان). *مطالعات کارآفرینی و توسعه پایدار کشاورزی*، ۶(۲)، ۷۰-۵۵.
<https://doi.org/10.22069/jead.2020.17788.1408>

References

- Adriaensen, J., Bijmans, P., & Groen, A. (2019). Monitoring generic skills development in a bachelor European studies. *Journal of Contemporary European Research*, 15(1), 110-127. <https://doi.org/10.30950/jcer.v15i1.1022>
- Aghapour, S., Movahed Mohammadi, S. H., & Alam Beigi, A. (2021). The role of key skills in shaping students' employability. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 20(1), 41-56. [In Persian]
- Ankrah, S., & Omar, A. T. (2015). Universities-industry collaboration: A systematic review. *Scandinavian Journal of Management*, 31(3), 387-408. <https://doi.org/10.1016/j.scaman.2015.02.003>
- Arasteh, H. R., Ketabdar, M. R., Abdollahi, B., & Zeinabadi, H. R. (2022). The responsiveness of Iranian universities to the labor market from the perspective of higher education experts. *Culture and Health Promotion*, 6(2), 351-359. [In Persian]
- Azizi, M., & Goodarzi, A. (2016). Key competencies of business coaches. *Scientific-Research Quarterly of Entrepreneurship Development*, 9(2), 317-336. <https://doi.org/10.22059/jed.2016.60454> [In Persian]
- Baghlafaki, A., & Partodin, S. (2017). Investigating the factors affecting the unemployment of graduates of Islamic Azad University, Kermanshah Branch. *Biannual Journal of Population*, 10(101), 59-84. [In Persian]

- Bardhan, A., Hicks, D. L., & Jaffee, D. (2013). How responsive is higher education? The linkages between higher education and the labour market. *Applied Economics*, 45(10), 1239–1256. <https://doi.org/10.1080/00036846.2011.620759>
- Barnett, R. (2015). *Understanding the university: Institution, idea, possibilities*. Routledge.
- Bol, T., Ciocca Eller, C., Van De Werfhorst, H. G., & DiPrete, T. A. (2019). School-to-work linkages, educational mismatches, and labor market outcomes. *American Sociological Review*, 84(2), 275–307. <https://doi.org/10.1177/0003122419836093>
- Chan, C. K., & Fong, E. T. (2018). Disciplinary differences and implications for the development of generic skills: A study of engineering and business students' perceptions of generic skills. *European Journal of Engineering Education*, 43(6), 927–949. <https://doi.org/10.1080/03043797.2018.1462767>
- Chan, S. J., & Lin, L. W. (2015). Massification of higher education in Taiwan: Shifting pressure from admission to employment. *Higher Education Policy*, 28(1), 17–33. <https://doi.org/10.1057/hep.2014.21>
- Cleary, J., & Van Noy, M. (2014). *A framework for higher education labor market alignment: Lessons and future directions in the development of jobs-driven strategies* (Working Paper). John J. Heldrich Center for Workforce Development.
- Cui, J., Sun, J., & Bell, R. (2021). The impact of entrepreneurship education on the entrepreneurial mindset of college students in China: The mediating role of inspiration and the role of educational attributes. *The International Journal of Management Education*, 19(1), Article 100296. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100296>
- Darvishan, A., Taslimi, M. S., & Hakimzadeh, R. (2019). Designing a model of employability skills for higher education graduates: A case study of small and medium enterprises in Tehran province. *Biannual Journal of Higher Education Curriculum Studies*, 10(19), 7-39. [In Persian]
- Dubey, R. S., & Tiwari, V. (2020). Operationalisation of soft skill attributes and determining the existing gap in novice ICT professionals. *International Journal of Information Management*, 50, 375–386. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.09.006>
- Farastkhah, M. (2022). Investigating the pattern of interactions between higher education and the university with other production and service systems. *Quarterly Journal of Research and Planning in Higher Education*, 16(3), 45-64. [In Persian]
- Fekri, K., Shafiabady, A., Nooranipour, R., & Ahghar, G. (2012). Determine and compare effectiveness of entrepreneurship education based on multi-axial model and theory of constraints and compromises on learning entrepreneurship skills. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 69, 566–570. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2012.11.448>
- Furia, D., Castagna, A., Mattoscio, N., & Scamuffa, D. (2010). Education and labour market in the age of globalisation: Some evidence for EU-27. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 9, 1140–1144. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.12.299>
- García-Villaverde, P. M., Rodrigo-Alarcón, J., Parra-Requena, G., & Ruiz-Ortega, M. J. (2018). Technological dynamism and entrepreneurial orientation: The heterogeneous effects of social capital. *Journal of Business Research*, 83, 51–64. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2017.10.009>

- Hadizadeh, M., Khosravi, A. A., Osareh, A. R., & Norouzzadeh, R. (2020). The role of competency-based curriculum in the employability of graduates of skill systems (Case study: University of Applied Science and Technology). *Quarterly Journal of Educational Management Research*, 11(44), 103-128. [In Persian]
- Herbert, I. P., Rothwell, A. T., Glover, J. L., & Lambert, S. A. (2020). Graduate employability, employment prospects and work-readiness in the changing field of professional work. *The International Journal of Management Education*, 18(2), Article 100378. <https://doi.org/10.1016/j.ijme.2020.100378>
- Hirsch, F. (2005). *Social limits to growth*. Routledge.
- Hosseinpour, D., Sohrabi, F., & Salavati, P. (2021). Measuring higher education productivity. *Productivity Management (Beyond Management)*, 15(3), 43-64. [In Persian]
- Hunady, J., Orviska, M., & Pizar, P. (2018). The effect of higher education on entrepreneurial activities and starting up successful businesses. *Engineering Economics*, 29(2), 226-235. <https://doi.org/10.5755/j01.ee.29.2.17892>
- Huu, A., Nhat, T., Thanh, T., & Hoàng, G. (2022). The reason why the unemployment rate of college graduates is increasing: Case study in Ho Chi Minh City, Vietnam. *International Journal of Multidisciplinary Research and Development*, 9(1), 19-25.
- Jafari Harandi, R. (2019). Evaluation of the external efficiency of undergraduate graduates of the University of Qom based on employment and further education indicators. *Educational Measurement and Evaluation Studies*, 9(27), 203-233. <https://doi.org/10.22034/emes.2019.37159> [In Persian]
- Keiper, M. C., Sieszputowski, J., Morgan, T., & Mackey, M. J. (2019). Employability skills: A case study on a business-oriented sport management program. *E-Journal of Business Education and Scholarship of Teaching*, 13(1), 59-68.
- Khademi Kalehloo, M., Khodaei, S. M., & Rahimi, B. (2022). Identification and ranking of barriers to employment of university graduates in Iran's labor market. *Iranian Journal of Social Issues*, 13(2), 85-122. [In Persian]
- Mahboubi, M. R., Shirkhani, S., & Sharifzadeh, M. S. (2019). Students' evaluation of entrepreneurship services (Case study: Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources). *Journal of Entrepreneurship and Sustainable Agricultural Development Studies*, 6(2), 55-70. <https://doi.org/10.22069/jead.2020.17788.1408> [In Persian]
- McDonald, P., Grant-Smith, D., Moore, K., & Marston, G. (2020). Navigating employability from the bottom up. *Journal of Youth Studies*, 23(4), 447-464. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1621995>
- Miranda, F. J., Chamorro-Mera, A., Rubio, S., & Pérez-Mayo, J. (2017). Academic entrepreneurial intention: The role of gender. *International Journal of Gender and Entrepreneurship*, 9(1), 66-86. <https://doi.org/10.1108/IJGE-02-2016-0004>
- Mok, K. H., & Jiang, J. (2018). Massification of higher education and challenges for graduate employment and social mobility: East Asian experiences and sociological reflections. *International Journal of Educational Development*, 63, 44-51. <https://doi.org/10.1016/j.ijedudev.2017.02.003>
- Movahedi, R. (2017). Analysis of barriers to agricultural graduates' employment. *Journal of Agricultural Education Administration Research*, 41(9), 79-94. [In Persian]
- Movahedi, R. (2017). Barriers to the employment of agricultural graduates. *Journal of Agricultural Education Management Research*, 9(41), 79-95. <https://doi.org/10.22092/jaear.2017.109251.1346> [In Persian]

- Nicolescu, L., & Păun, C. (2009). Relating higher education with the labour market: Graduates' expectations and employers' requirements. *Tertiary Education and Management*, 15, 17–33. <https://doi.org/10.1080/13583880902782567>
- Othman, R., & Omar, A. F. (2012). University and industry collaboration: Towards a successful and sustainable partnership. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 31, 575–579. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.12.107>
- Rahimi, F., Darzian Azizi, A. H., Mehr Alizadeh, Y., & Maleki, A. (2022). Designing an employability model for university graduates. *New Educational Approaches*, 17(2), 87-114. [In Persian]
- Razavi, S. M. H., Boroumand, M. R., & Azimi Delarestaghi, A. (2020). Investigating the state of employment hope among students and graduates of physical education and sports sciences. *Journal of Sports Management Studies*, 12(61), 171-190. [In Persian]
- Smart, J. C., & Umbach, P. D. (2007). Faculty and academic environments: Using Holland's theory to explore differences in how faculty structure undergraduate courses. *Journal of College Student Development*, 48(2), 183–195. <https://doi.org/10.1353/csd.2007.0015>
- Störmer, E. (2014). *The future of work jobs and skills in 2030* (Evidence Report 84). UK Commission for Employment and Skills.
- Suarta, I. M., Suwintana, I. K., Sudhana, I. F. P., & Hariyanti, N. K. D. (2017). Employability skills required by the 21st century workplace: A literature review of labor market demand. In *International Conference on Technology and Vocational Teachers (ICTVT 2017)* (pp. 337–342). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/ictvt-17.2017.58>
- Swuste, P., & Sillem, S. (2018). The quality of the post academic course 'management of safety, health and environment (MoSHE)' of Delft University of Technology. *Safety Science*, 102, 26–37. <https://doi.org/10.1016/j.ssci.2017.09.017>
- Thirunavukarasu, G., Chandrasekaran, S., Subhash Betageri, V., & Long, J. (2020). Assessing learners' perceptions of graduate employability. *Sustainability*, 12(2), Article 460. <https://doi.org/10.3390/su12020460>
- Toffle, M. M. E. (2014). Cross-cultural website analysis as a method for teaching intercultural competence in the university English program. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 116, 3524–3535. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.797>
- Triventi, M. (2013). The role of higher education stratification in the reproduction of social inequality in the labor market. *Research in Social Stratification and Mobility*, 32, 45–63. <https://doi.org/10.1016/j.rssm.2013.01.003>
- Yawson, D. E., Yamoah, F., Owusu Sarpong, F., & Abban-Ampiah, G. (2020). Inculcating employability skill sets in undergraduates through employability embedded courses: Students experience anatomisation. *Archives of Business Review*, 8(6), 165–179. <https://doi.org/10.14738/abr.86.8157>
- Zamani, A., Pouratashi, M., Cheraghi, Z., & Fazli Yazd, H. (2022). Analysis of the recruitment trend and employment challenges of Knowledge and Information Science students to provide policy solutions to meet the needs of the higher education system and society. *Journal of Library and Information Science Studies*, 14(1), 92-101. [In Persian]